

HÜSEYİN RAUF ORBAY (1881- 1963)

Yeni Türkiye'nin kuruluşunda etkisi olan devlet adamlarından biri Ayan meclisi üyesi Muzaffer Paşa'nın oğludur. İstanbul'da doğan Rauf Bey, öğrenimine Trablus-Garb askeri rüştiyesinde başladı. Deniz Harp Okulu ile Mühendishaneyi bitirerek Yüzbaşı rütbesi ile Osmanlı Deniz Kuvvetlerine katıldı. 1905 yılında denizaltılar üzerine incelemeler yapmak üzere Amerika'ya gönderildi. Dönüşte Yemen hareketi sırasında Kızıldeniz'de faaliyette bulunan Osmanlı donanmasında görev alarak, Ahmet İzzet Paşa'nın mahiyetinde çalıştı. 1908'de Sisam ayaklanmasını bastırarak görevli filoya katılan peyk-i şevket kruvazörünün süvarisi oldu. 1909'da Tuna milletler arası su yolu komisyonunda Osmanlı İmparatorluğu temsilcisi olarak bulundu. Osmanlı-İtalyan savaşına katılan Rauf Bey, Balkan Savaşlarında Hamidiye Kruvazörü komutanı oldu.

Bu kruvazör ile 22 Aralık 1912'de Çanakkale Boğazından çıkarak yaptığı keşif hareketinde Delphin adlı Yunan denizaltısını ağır yaraladı. Bozcaada bombardmanı ile bu üstün Yunan donanmasının yaralanmasına engel oldu. Rauf Bey'in ünlü Balkan Harbinin en karanlık günlerinde kendi kadar ünlü Hamidiye Kruvazörü ile yaptığı korsan savaşları ile başlar. Hamidiye 14 Ocak 1913'de Çanakkale önündeki Yunan ablukasını yarıp denize açıldı. Ertesi günde Yunan donanmasının önemli üstlerinden biri olan Şira limanını topa tuttu ve Makedonya adı verilen yardımcı kruvazörü bastırdı. Civardaki barut fabrikalarıyla cephane dolaplarına zarar verdi. Şingin limanında cepheye gönderilmek üzere bekleyen, Sırp askeri ve savaş araç gereçleriyle yüklü 7 Yunan gemisini batırdı.

Balkan harbi sırasında Rauf Bey'in hamidiye kruvazörü ile göstermiş olduğu büyük başarılar, ona hamidiye kahramanı denmesine sebep oldu.

Dünyanın dikkatini hayret örgüsü ile üzerinde toplayan "HAMİDİYE DESTANI"ndan sonar Hüseyin Rauf Orbay'ın öz adı adeta unutuldu Hamidiye kahramanı oldu.

Rauf Bey, 1913 yılında binbaşılığa yükseltildi. Ağustos 1914'te daha önce Brezilya hükümeti adına armstrog tezgahlarında yapılmakta iken Osmanlı ile Reşadiye ve Fatih adlı savaş gemilerini teslim almak üzere İngiltere'ye gittiysede İngiliz hükümetinin gemileri teslim anından 2 saat önce bunlara el koymasına üzerine çaresiz yanındaki mürettebatla yurda geri döndü. Enver Paşa tarafından umum İran cephesi komutanlığına getirdi, elindeki kuvvetlerle kirman şahı işgal etti. İran seferi askuda kalınca İstanbul'a geldi; Yarbaylar terfi ettirilerek deniz kuvvetleri kurmay başkanlığına getirildi. Çanakkale savaşlarında bu görevini muhafaza etmektedir.

Birinci dünya savaşında(1915) Osmanlı Devleti'nin Çanakkale boğazını geçmek isteyen itilaf kuvvetlerinin amacı, Rusya ile doğrudan temasa geçmek, onlara silah ve malzeme yardımı yapabilmektir. Bu yolla süveyş kanalı ve Hint yolu üzerinde ki Türk baskısı da kaldırılmış olacak; Savaşa katılmak istemeyen Balkan devletlerinin itilafların yanında katılmaları sağlanacaktır.

8,5 ay süren bu savaşlarda Türk ordusunun karşı koymasıyla, savaşlar iki taraf için büyük kayıplara sebep oldu.

Dünyanın ene kanlı çarpışmalarından birisinin yaşandığı Çanakkale savaşlarında; Hüseyin Rauf ORBAY ve Ali Fuat CEBESÖY'un etkilerinden söz edeceğiz.

HÜSEYİN RAUF ORBAY (1881- 1963)

Yeni Türkiye'nin kuruluşunda etkisi olan devlet adamlarından biri Ayan meclisi üyesi Muzaffer Paşa'nın oğludur. İstanbul'da doğan Rauf Bey, öğrenimine Trablus-Garb askeri rüştüyesinde başladı. Deniz Harp Okulu ile Mühendishaneyi bitirerek Yüzbaşı rütbesi ile Osmanlı Deniz Kuvvetlerine katıldı. 1905 yılında denizaltılar üzerine incelemeler yapmak üzere Amerika'ya gönderildi. Dönüşte Yemen harekatı sırasında Kızıldeniz'de faaliyette bulunan Osmanlı donanmasında görev alarak, Ahmet İzzet Paşa'nın mahiyetinde çalıştı. 1908'de Sisam ayaklanmasını bastırarak görevli filoya katılan peyk-i şevket kuruvazörünün süvarisi oldu.1909'da Tuna milletler arısı su yolu komisyonunda Osmanlı İmparatorluğu temsilcisi olarak bulundu. Osmanlı-İtalyan savaşına katılan Rauf Bey, Balkan Savaşlarında Hamidiye Kruvozörü komutanı oldu.

Bu kruvözör ile 22 Aralık 1912 de Çanakkale Boğazından çıkarak yaptığı keşif hareketinde Delphin adlı Yunan denizaltısını ağır yaraladı. Bozcaada bombardmanı ile bu üstün Yunan donanmasının yaralanmasına engel oldu. Rauf Bey'in ünlü Balkan Harbinin en karanlık günlerinde kendi kadar ünlü Hamidiye Kruvazörü ile yaptığı korsan savaşları ile başlar. Hamidiye 14 Ocak 1913 de Çanakkale önündeki Yunan ablukasını yarıp denize açıldı. Ertesi günde Yunan donanmasının önemli üstlerinden biri olan Şira limanını topa tuttu ve Makedonya adı verilen yardımcı kruvözörü bastırdı. Cıvardaki barut fabrikalarıyla cephane dolaplarına zarar verdi. Şingin limanında cepheye gönderilmek üzere bekleyen, Sırp askeri ve savaş araç gereçleriyle yüklü 7 Yunan gemisini batırdı.

Balkan harbi sırasında Rauf Bey'in hamidiye kruvazörü ile göstermiş olduğu büyük başarılar, ona hamidiye kahramanı denmesine sebep oldu.

Dünyanın dikkatini hayret örgüsü ile üzerinde toplayan "HAMİDİYE DESTANI" ndan sonar Hüseyin Rauf Orbay'ın öz adı adeta unutuldu Hamidiye kahramanı oldu.

Rauf Bey, 1913 yılında binbaşılığa yükseltildi. Ağustos 1914'te daha önce Brezilya hükümeti adına Armstrong tezgahlarında yapılmakta iken Osmanlı hükümetince 12 milyon İngiliz altını karşılığında satın alınan Sultan Osman ile Reşadiye ve Fatih adlı savaş gemilerini teslim almak üzere İngiltere'ye gittiysede İngiliz hükümetinin gemileri teslim anından 2 saat önce bunlara el koyması üzerine çaresiz yanındaki mürettebatla yurda geri döndü. Enver Paşa tarafından umum İran cephesi komutanlığına getirdi, elindeki kuvvetlerle kirman şahı işgal etti. İran seferi askuda kalınca İstanbul'a geldi; Yarbaylar terfi ettirilerek deniz kuvvetleri kurmay başkanlığına getirildi. Çanakkale savaşlarında bu görevini muhafaza etmektedir.

Kader Birliği: Mustafa Kemal'le Çanakkale'de...

Rauf, 1908 İkinci Meşrutiyeti yapanları ilk günlerde tanımış, eyyam politikasını reddeden ciddi şahsiyeti ile onları hakiki kıymetleriyle görebilmiş, bir bölümünden mümkün olduğunca uzak kalmış, bir bölümü ile kader birliği yapabilme yakınlığı içinde hizmetlerini sürdürmüştür.

Bunların içinde Mustafa Kemal de vardır.

Amerika dönüşü 1905 senesinde, ağabeyi Hasan Murad Bey'in kaptanı olduğu Selanik limanında vazifeli MUSUL gambatundaki ziyaretinde, Hicaz ordusunda vazifeli Mustafa Kemal'in kaçak olarak geldiği günlerde kendisini, yakın arkadaşı Ali Fuad'ın Karaferye'deki evinde tanımıştır. Ali Fuad'ın babası İsmail Fazıl Paşa, Rauf'un babası Mehmed Muzafer Paşa'nın yakın arkadaşısıdır. O günlerde İttihad ve Terakki, ordu içinde gizli teşkilatını yapmaktadır. Makedonya'nın elimizde kalan beldeleri Selanik-Manastır-Yanya-Kosova'da, başta düvel-i muzzama =büyük devletler dediğimiz İngiltere, Almanya, Fransa, Rusya, İtalya Avusturya/Macaristan, yabancı devletlerin kontrol teşkilatı vardır. Bu hazin manzara, her genç aydın gibi Rauf'un üzerinde de devletin geleceği bahsinde ümitsizlik, kuşku yaratmıştır. Sultan Hamid'in sınıksız kontrol hafiyeye ve jurnal örgütü, buralarda hükmünü pek yürütememektedir. Fısıltı halinde bile olsa gerçekler konuşulmaktadır. Rauf önceden tanıdıklarına ek olarak 1908'deki Meşrutiyet hareketini yapacak olanlarla tanışır. Çağdışı ve kafası vatan meselelerine dönüklerdeki "ne olacağız?" sorusu, onda da filizlenmiştir. Kaldı ki O, İngiltere, Almanya, İtalya gibi Avrupa ülkelerini ve o günlerde ileri kademelerdeki devlet büyüklerine de nasip olmayan Amerika'yı görmüştür. Bu rüyet şahidliği içinde ülkesinin yarınlarına emin olması mümkün müdür?

Rauf'un hatıralarında bu safha için başka kaynaklarda rastlanmayan tesbitler var: Mustafa Kemal'le dostluğunu sürdürmektedir. İkisi de birbirlerinde aradıklarını bulmuş olmanın duygusu içindedirler. O, HAMİDİYE DESTANI'nın yarattığı günlerde, Mustafa Kemal, Tarblusgarb'deki Derne kumandanlığından yeni dönmüş, Akdeniz Boğazı Kuvay'ı Müretebe Komutanlığı Harekat Şubesi Müdürü, daha sonra da Bolayır Kolordusu Kurmay Başkanı olmuştu. Rauf kendisini kutlayan ve beklediğini yazan Mustafa Kemal'i, Bolayır'da ziyaret etti.

"Sen, denizlerde vazifeni yaptın, memlekete, orduya, millete ümid oldun. Şimdi bize düşen, Senin denizlerde başardığını karada başarmaktır" demişti.

Nitekim buradan, Balkan başarısından sonra Sofya'ya ataşemiliter olan Mustafa Kemal, başlamış Birinci Dünya Harbi'nde, ısrarlı, şahsi talebi üzerine 19uncu Tümen Komutanı olacak, daha sonra da Anafartalar Grub Kumandanlığı ve 16ınca Kolordu Kumandanlığına getirilecektir.

Böylelikle de, Rauf'a verdiği söz gerçekleşecek, savaşın kaderini değiştiren ANAFARTALAR ZAFERİ'ni kazanacaktır. Rauf bu günlerde Bahriye Nazareti Erkan-ı Harbiye reisi (kurmay başkanı)dır.

Rauf'un anılarında, çeşitli olaylar dolayısıyla Mustafa Kemal'le özel yazışmaları var. Bunlar, vatan davaları üzerinde bir görüş birliğinin bilhassa eldeki kuvvetin mümkün olduğunca korunarak, ileriye görebilenlerin birleştiği sert gerçek, yani bir yenilgi önünde müstakil devlet kavgasında kendi öz varlıklarımızın mümkün olduğunca muhafazası noktasında toplanmaktadır.

Bu NOT'lardan birisi, istifa ederek İttihad ve Terakki iktidarının kapanmasına neden olan Talat Paşa kabinesinin yerini alan Müşir İzzet Paşa'nın iktidarın ile imzalanması mümkün olan mütareke için Osmanlı heyetine Rauf'un başkanlık etmesinin en hayırlı karar olacağı yolunda Mustafa Kemal'in Yıldırım Orduları Grubu Kumandanı olarak Adana'dan kendisine gönderdiği haberdir. Olup bitenler kader birliğinin ilk halkalarıdır ve zafere kadar sürüp gidecektir.

Rauf'un hatıraları arasında en ilginç bölümler arasında "Birinci Dünya Harbi'ne neden-nasıl girdik?" sorusunu iç yapısı ile aydınlığa çıkaracak dosyalar yer alıyor: Bir bölümünde Rauf, faal rol oynamış. Bu O'nun şahsi yapısı ve çevresindekilerde ciddiyetinin kanıtı...

Daha sonra savaş başlamadan, Said Halim Paşa kabinesindeki nazırlar arasında harbe girmenin felaket getireceği kanatının yerleşmiş olduğunu anlatan Rauf, bahriye Nazırı Cemal Paşa'nın refakatinde yaptığı Fransa seyahatinde karşılaştıklarını anlatırken şöyle diyor:

"Londra büyük elçimiz sabık sadrazam Tefvik Paşa'dan gelmiş malumatla birleştirildiğinde önümüze şu korkunç, inanılması güç hakikat dikilmişti: İngiltere ve Fransa, bizim muhakkak harbe girmemizi istiyorlardı. Kendileriyle ittifak teklifimizi geri çevirdikleri gibi, silahlı tarafsızlığımıza karşı idiler. Bunun sebebini, ancak 1917'de Rusya'daki Bolşevik(komünist) ihtilalinden sonra Ruslarla sulhe imkan veren Brest-Litovsk müzakerelerinde öğrendik: Paris ve Londra, Çarlık Rusyası'nı yanına alabilmek için bizi feda etmişti: İstanbul'u ve Boğazlar'ı vererek... Onlar da, daha 1852'de HASTA ADAM adını verdikleri Osmanlı'nın geri kalan bölümünü aralarında paylaşıyorlar, İtalya'ya, Yunan'a da hisse ayırarak... Bu inanılması güç komployu Çiçerin'den dinleyerek Talat Paşa'ya anlattığım zaman, başını sallamış, dudaklarında hazin bir tebessüm içini çekmiş:

- Bak göreceksin... Bizden sonrakiler bizi, memleketi keyfimiz, ihtirasımız, ahmaklığımız veya şu-bu sebele harbe sokmakla itham edecekler, damgalayacaklar demişti Nitekim böyle oldu..."

Rauf'un dosyalarında, asker-sivil ülkeyi idare edenlerin olduğu kadar, Saltanat erkanı arasında görüş farklarının derinliğini görüyor, anlıyoruz: Devrinin padişahı Sulatan V. Mehmed Reşad tarafından defalarca kabul edilmiştir. Veliahd ve daha sonra Hakan ve Halife VI.Mehmed Vahideddin, son Halife Abdülmecid Efendi, Hanedan'ın öteki üyeleri ile şahsi yakınlıkları vardır. Harb içinde ve Milli Mücadele süresince bu ilişkileri, düşman mihrakların gayretlerine rağmen, neden kopma noktasına getirmediğini, bilhassa Başvekilliği zamanında milli iradenin karşısına çıkartmadığını bu belgelerden anlıyoruz. Mirası devam edecek ayrılıklardan daima kaçınmasının, bugünler-yarınlara için de ardından gidilecek akıl yolu olduğunu isbatlayan bu safha, daha sonra şahsı ve düşünceleri için haksız suçlamalara sebep olmuştur.

Osmanlı'nın son yılındaki bu ayrıcalığına rağmen şahsi haysiyet ve onöründen önce devlet-millet varlığına olan saygısını isbadlıyan dosyalı ayrı bir yer tutuyor... Bunlardan birisi, daha sonra YAVUZ adı ile donanmamızın güvenilir gemilerden olan GOBEN süvarisi olarak ülkemize savaş başlangıcında sığınan ve Osmanlı amirliği rütbesi verilen Komodor Şuson(şuson) la arasındaki hadisedir. Bahriye nazırı Cemal Paşa, nezaretin kurmay başkanı olan Rauf'un Türk donanmasına emri ancak Türk şahsiyetlerinin vereceği yolundaki kararı tanımak istemeyen Şuson Paşa'nın hareketini protesto için istifa etmiş ve Nazır Cemal Paşa ile Başkumandan Enver Paşa'nın aracılığından da kırılarak emekliye sevkini istemesi üzerine Sadrazam Talat Paşa anlaşmazlığı, Rauf'un mutlak tasdiki ile halledilmiştir. Bunlar, bugün Amerikan veya Nato ilişkilerimiz önünde, Rauf'un yerinde olanların bilmesi şart hakikatlerdir.

Hüseyin Rauf Orbay Çanakkale savaşlarından sonra 1917 yılında Osmanlı ve Rus esirlerinin mübadelesi için Danimarka'da toplanan komisyonda Osmanlı heyetine başkanlık etti. 5 Haziran 1918'de Deniz Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı'ndan istifa etti. 14 Ekimde Ahmet İzzet Paşa kabinesinde Bahriye Nazırı olarak görev aldı. 30 Ekim 1918'de Osmanlı Hükümeti adına Mondros Ateşkes Antlaşması'na imza attı ve imparatorluğun çöküşünü resmi yolla sağladı. 8 Mayıs 1919'da albay rütbesinde iken askerlikten ayrıldı. Mustafa Kemal ile birlikte, önce İstanbul'da bir takım siyasi faaliyetlerde bulundu. Gazetelerde ikisi hakkında çıkan yazılardan sonra mücadeleyi Anadolu'da sürdürme kararı aldılar. Rauf Bey 8 Haziran'da Afyon'dan Ankara'ya geçerek kolordu komutanı Ali Fuad Paşa (Cebesoy) ile buluştu. Onunla birlikte, 10 Haziran'da Mustafa Kemal ile Amasya'da birleşti. Burada üç vatansever, ilk kurtuluş beyanamesi sayılabilecek olan Amasya Tamimi'ni hazırladılar. Erzurum Kongresi sonunda teşkil eden temsil heyetine seçildi. 4 Eylül'de Sivas'ta toplanan kongre vekilliğinde bulundu. Mustafa Kemal 8

Temmuz'da bütün görevlerinden istifa edince Rauf Bey onun liderliğini kabul etti. Milli Mücadele yıllarınca çok önemli görevlerde bulundu.

Lozan konferansında, Türk heyeti başkanı İsmet Paşa ile Hey'et-i Vekile reisi Rauf Orbay arasında baş gösteren anlaşmazlık, Lozan dönüşü İsmet Paşa ile karşılaşmamak üzere istifasına yol açtı. Ankara'dan ayrılarak Sivas'a, oradan annesini görmek üzere İzmir'e gitti ve İstanbul'a döndü. Oluşturduğu Muhafız Ceryana; Kazım Karabekir, Ali Fuad ve refet Paşalardan İsmail Canbulat ve Dr. Adnan Adıvar gibi kimselerde katıldılar. Yeni ilan edilen Cumhuriyet rejimine Muhafız kişiler olarak tanındılar. 17 Kasım 1924'te Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nı kurdular. Bu parti kapatıldıktan sonra hakkında soruşturma açıldı. Daha sonra İzmir suikasti ile ilgili bulunduğu için 10 yıl süre ile kalebendliğe mahkum edildi. Yurt dışına çıktı Atatürk'le küs bir şekilde yaşadı. İsmet Paşanın davetiyle yurda döndü ve Kastamonu milletvekilliğiyle meclise girdi. Londra büyükelçiliği yaptı. Dışişleri bakanlığıyla düştüğü anlaşmazlık sonucu(1914) elçilikten ve devlet memurluğundan ayrıldı. İstanbul'da Bebek'teki evinde sakin bir hayat yaşayarak 1963'te öldü.

ALİ FUAD CEBESÖY

(1882-1968)

1. ALİ FUAD CEBESÖY'UN AİLESİ VE ÖĞRENİM HAYATI

Ali Fuad, Eylül 1882'de doğmuştur. Babası İsmail Fazıl Paşa, annesi ise Zekiye Hanımdır. İsmail Fazıl Paşa ilk BMM hükümetinde Nafia (imar ve iskan) Vekilliği yapmış; emekli bir Korgeneraldir. Öğrenim hayatına 1893 yılında tamamladığı Erzincan Askeri Rüşdiyesi ile başlayan; Ali Fuad Bey 1894 yılında Saint Joseph Fransız Lisesi'ne devam etti. Asker bir ailenin çocuğu olmasına rağmen İsmail Paşa Ali Fuad'ın Harb Okuluna girmesini istemiyordu. Ali Fuad'ın askerlik mesleğini seçmesini engellemek içinde Fransız Lisesi'ne kaydettirdi. 1899 yılında bu liseyi bitiren Ali Fuad 13 Mart 1899'da girdiği Harb Okulu'nu, 10 Ocak 1902'de bitirdi. Aynı yıl harb akademisine devam eden Ali Fuad, akademide kurmay sınıfına ayrıldı. 11 Şubat 1905'de kurmay yüzbaşı rütbesi ile akademisinden mezun olup, stajını yapmak için V. Ordu emrinde Şam'a tayin edildi. Bu görevinde Ali Fuad 28. Süvari Alayı ve 15. Topçu Alayı ardından da 16. Nişancı Taburu'nda staj yaptı. 28 Haziran 1906'da III. Ordu Kurmaylığı'na atanan Ali Fuad; III. Tabiye Öğretmenliği ile görevlendirildi. 20 Haziran 1907 tarihinde Kolağası rütbesine terfi etti. Sisam Kareferya Mıntıkası'nda patlak veren isyanı bastırmak için görevlendirilerek; kendisinden boşalan yere okul ve yakın arkadaşı olan Mustafa Kemal'in tayin edilmesini sağladı. Karaferyadaki görevi bittikten sonrada 13 Mart 1908'de, Selanik'te III.Süvari Tümen Kurmay Başkanlığı'na atandı.

2. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI BAŞLARINDA ALİ FUAD CEBESÖY

Genç subayların yetişmeleri için yurtdışına Ataşe Militerler olarak tayin edilmeye başlanması üzerine Ali Fuad, 9 Şubat 1909'da Roma Sefareti Ataşe Militerliğine tayin edildi. Bu görevi sırasında siyasi ve askeri hizmetlerde bulunarak Almanya, Avusturya, Fransa ve İsviçre başkentleriyle bu ülkelerin belli kentlerini gezme olanağı buldu. Ağustos 1910'da İtalyan Ordusu'nun Manevralarına katılarak İstanbul'da Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti'ne İtalyanların yakın bir tarihte Trablusgarb ve Bingaziye Osmanlı Devleti'ne Harb ilan etmek suretiyle yapacakları çıkarma hareketinin esasları hakkında raporlar vermiştir. İtalyanların 1911'de Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmesiyle İstanbul'a dönmüştür.

1 Ekim 1911'de Rumeli Garp Ordusu'nda I. Şube Müdürlüğü'ne getirilen Ali Fuad, 25 Kasım 1911'de Binbaşı rütbesine terfi etti. 20 Şubat 1912'de geçici bir görevle I. Ordu Kurmaylığı'nda, İpek ve Yakova'nın isyancıardan kurtarılması için VII. Kor. Tarafından oluşturulan Müfreze Komutanlığı'nda görevlendirildi. Trablusgarp'a yapılacak silah ve cephane nakliyatı ile İtalya'nın kara ve deniz kuvvetleri için bilgi toplamak amacıyla 24 Haziran 1912'de görevlendirildi. Ali Fuad bu görevinden sonra, 29 Eylül 1912'de Yanya Kor. Kurmay Başkanlığı'na ayrıca 10 Kasım 1912'de başarısız olarak görevinden alınan Cevdet Paşa'nın yerine 23. Tüm. K. Vekilliği'ne atandı. Bu görevi sırasında ağır bir şekilde yaralanan Ali Fuad, Atina'da bir hastahaneye götürüldü. Burada 1,5 aylık tedavinin ardından serbest bırakıldı. Serbest bırakıldıktan sonra Genel Kurmay II. Şube Müdürlüğü'ne tayin edildi. Bu görevin ardından 8 Ocak 1914'de VIII: Ordu Kurmay Başkanlığı'nda görevlendirilerek; Balkan Savaşı'ndaki başarılarından dolayı 1 Mart 1914'te Kaymakamlık rütbesine yükseltildi.

3. ALİ FUAD CEBESÖY BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Binbaşı Ali Fuad Bey, önce Filistin daha sonrada Çanakkale, Kafkas(Doğu Anadolu) ve tekrar Suriye, Filistin Cephelerinde Tüm. ve Kor. Komutanlıkları yapmıştır. Ali Fuad Bey, 14 Ekim 1914 Kanal'a taaruz edecek olan ordunun merkez kuvvetini teşkil eden 25. Fırka K. 'lığına tayin edildi. Böylece I. Kanal hareketinin yükü ileride yarbaylığa yükselecek olan Ali Fuad Bey'in yönetimine geçti. Fakat Ali Fuad Bey'in başarılı askeri faaliyetlerine rağmen maalesef 3 Şubat 1915'de Süveyş Kanalını geçme girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır

3.I. ÇANAKKALE CEPHESİ'NDEKİ FAALİYETLERİ

14 Ekim 1914'te vekaleten 25. Fırka K. 'lığına getirilen Ali Fuad Bey, 30 Kasım 1914'de asaleten bu göreve atandı. Daha sonrada 25. Fırka K. olarak Çanakkale Savaşlarına katıldı.

Yarbay Ali Fuad'ın Komutasında bulunan 25. Tüm., IV.Ordu emrinden alınıp; I. Ordu Kuruluşu'na bağlandı. 2 Haziran 1915'de boğazlar bölgesine taşınmaya başlandı. Çünkü bu teşebbüsünden bir sonuç alamadı. Müttefik Ordusuyla deniz taarruzundan sonra kara savaşlarının da yapılacağı düşünülmekteydi. Bunun üzerine Başkumandan vekili olan Enver Paşa VIII. Ve X. Tüm. lerin ardından Ali Fuad Paşanın komutasındaki 25. Tüm.'in İstanbul'a gelmesinden sonra Liman Von Sanders'in Saros ve Bolayır bölgesine çıkarma yapılacağı konusunda ısrar etmesi üzerine 25. Tüm. 25 Ağustos'tan itibaren bu bölgeye nakledilmeye başlandı. 29 Ağustos'ta ise 25. Tüm. ilk kuvvetleriyle Saros ve Bolayır bölgesine geldi. Fakat 1915 yılı sonlarında Çanakkale taarruzlarından sonuç alamayan İtilaf Devletleri Bulgaristan'ında savaşa girmesiyle Berlin İstanbul yolunun açılmasından çekinerek Çanakkale'yi boşaltmaya karar verdiler. Bu durum üzerine düşmanın tahliyesinden sonra Çanakkale Grubu Komutanlığına bağlı Ali Fuad Paşanın komutasındaki 25. Tüm. muharebelere katılmadı. Daha sonra da Suriye Cephesine gönderildi.

4. 1915 SONRASI ASKERİ VE SİYASİ FAALİYETLERİ

Çanakkale Cephesi'nin açılmasıyla büyük ölçüde Çanakkale'ye bağlanan Türk Kuvvetleri Çanakkale'de kazanılan zaferin ardından ülkenin diğer bölgelerine sevk edildi. Çanakkale'den çekilen İngilizlerin Mısır'da taarruza başlayacağını öğrenen Başkumandanlık Vekaleti II. Kanal Seferi için Yarbay Ali Fuad, 13 Şubat 1916'da XIV: K.'lığında görevlendirildi. I. Kanal seferine erleri Suriyeli olan 25. Tüm. ile katılan Yarbay Ali Fuad, II. Kanal Seferine erlerinin tamamı Türk olan ZIV. Tüm. ile katıldı. Bu görevi sırasında Suriye daha sonra Diyarbakır üzerinden Çapakçur Mıntıkası'nda meydana gelen savaşlara katıldı. Ayrıca XIV. Tüm., II. Ordu III. Kolordu kuruluşuna bağlandı. 30 Eylül 1916'da Bitlis çevresinde bağımsız olarak görev yapan XVI. Kolorduya bağlı V. Tümen Kumandanlığı'na atanan Yarbay Ali Fuad, Ocak 1917'de Ordu Kurmay Başkanlığı'na daha sonrada 30 Mayıs 1917'de III. Tümen Komutanlığı'na tayin edildi. Daha sonra Sina-Filistin Cephesi'ne tayin edildiğinden Kafkas Cephesi'nden ayrıldı. Yarbay Ali Fuad, Filistin Cephesinde Yıldırım Orduları Kumandanlığı kurulmasından sonra 29 Haziran 1917'de XX: Kolordu Komutanlığı'na atandı. Bu görevi sırasında Filistin'de taarruza geçen İngilizlere karşı yaptığı başarılı hareketler neticesinde 21 Atalık 1917'de Mirliva rütbesi aldı. Filistin Cephesinde 19 Eylül 1918'den itibaren başlayan muharebelerden sonra Türk Orduları Halep'in kuzeyine çekildi. Nihayet 30 Ekim 1918 yılında ateşkesin imzalanmasıyla birlikte İstanbul'a çağırılan Liman Von Sanders'in yerine Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'na Mustafa Kemal Paşa getirilerek VII. Ordu Kumandanlığı vekaletine ise XX. Kolordu Kumandanlığı uhdesinde kalmak üzere Ali Fuad Paşa getirildi. 25 Şubat 1919'da II. Ve VII. Ordular dağıtılarak Yıldırım Gurubu Kumandanlığı adını alan makama bağlandı. Ali Fuad Paşada XX. Kolordu Kumandanlığı'na atanarak; Konya'ya gitti. Fakat daha sonra karargahıyla birlikte 13 Mayıs 1919'da Ankara'ya gelen Ali Fuad Paşa, 21-22 Haziran'da Amasya Genelgesini imzaladı. İstanbul hükümeti tarafından 26 Ağustos 1919'da azledilen Ali Fuad Paşa görevini bırakmayarak, 9 Eylül 1919'da Sivas Kongresi kararları doğrultusunda Garb-i Anadolu Umum Kuvay-ı Milliye Kumandanlığı'na atandı. Bu olaydan sonra İstanbul hükümeti tarafından merkeze çağrılan Ali Fuad Paşa, 29 Ekim 1919'da Ankara Merkez Hastanesi'nden aldığı raporla istirahat ihtiyacı olduğu ve Ankara'da kalmasının gerekli olduğunu belirtti.

Bu askeri görevlerin ardından siyasetle de uğraşan Ali Fuad Paşa, BMM I. Dönemi için yapılan seçimlerde Ankara Millet Vekili seçildi. Divan-ı Harp tarafından 11 Mayıs 1920'de idama mahkum edilen ALİ Fuad Paşa daha önce 25 Haziran 1919'da Ordu Komutanı sıfatıyla Garp Cephesi Komutanlığı'nda görevlendirilmişti. Aynı zamanda bu dönemde siyasi sıfatını da taşımaktaydı. Garp cephesinde Yunanlılara karşı girişimlerde bulunan Ali Fuad Paşa, 9 Kasım 1920 tarihinde Moskova Büyük Elçiliği'ne atandı. Moskova Büyük Elçiliği'nin Ruslar tarafından basılmasından sonra gelişen olaylarla Moskova'dan hareket eden Ali Fuad Paşa, 2 Haziran 1922 tarihinde Ankara'ya geldi. Ankara'ya geldikten sonra Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanlığı, TBMM II: Başkanlığı ve geçici başkan seçilerek TBMM'nin II. Dönemi'nde yine Ankara milletvekili olarak meclise girdi. Ali Fuad Paşa, 13 Ağustos 1923'de Ferik rütbesine yükseltildi. 21 Ekim 1923'de II. Ordu Müfettişliği'ne atanan Ali Fuad Paşa aynı zamanda milletvekili olduğu için 31 Ekim 1924'te müfettişlikten istifa ederek tekrar meclise döndü. Bununla beraber TPCF'nin kurucuları arasında yer alan Ali Fuad Paşa, bu partinin Umum-i Katibi olarak görev aldı. İzmir suikastı ile ilgisi olduğu sanılan Ali Fuad Paşa, İstiklal Mahkemesi'nde yargılanarak 15 Temmuz 1926'da tahliye edilince meclise döndü. Ne yazık ki Kasım 1927'de ordudan açığa alınarak 5 Aralık 1927'de emekliye ayrıldı. Bununla beraber 5., 6. ve 8. Dönemlerinde Konya'dan bağımsız Millet Vekili; 9. Dönemde Eskişehir 10. ve 11. Dönemlerde İstanbul milletvekili olarak TBMM'ne girdi. Bu arada Nafia Vekili olarak 3 Nisan 1939-8 Mart 1943 yılları arasında görev alarak; 7 Ağustos 1943-9 Mart 1946 döneminde Münakalat Vekili(Ulaştırma Bakanı) ve 30 Ocak 1948-1 Kasım 1948 döneminde TBMM başkanı olarak görev yaptı. Ayrıca 14 Nisan 1959 tarihinde Atlantik Kongresine katılmak üzere Fransa'ya giden Ali Fuad Cebesoy, Meclis'in kapatılmasıyla aktif siyasi hayatından çekildi. Ali Fuad, -85 yaşında iken – 10 Ocak 1968'de İstanbul'da vefat etti.

Türk Milletinin adeta bir destan yazdığı ve Avrupa'nın sömürgeci uygarlığına karşı üstün başarılar kazandığı Gelibolu Yarımadası'ndaki çarpışmalar, 1915 yılının Ekim ayında hemen hemen durdurulmuştur. İtilaf Kuvvetleri 6 Aralık'ta Anafartalar, Seddülbahir ve Arıburnu Cephelerini Boşaltarak Çanakkale Savaşları'nın bitirilmesine karar verdiler. Türk Ordusu Çanakkale'de 6 ay süreyle yarım milyona varan bir kuvvete karşı koyarak müttefiklerine önemli bir yardımda bulunduğu gibi Birinci Dünya Savaşı'nın kaderini değiştirmiş ve Rus Çarlığı'nın çökmesine neden olmuştur. Karma bir yönetim ve çok az bir cephaneyle yürütülen savaşlar sonunda Türk Ordusu 55.000 şehit, 100.000 kayıp ve 25.000'i hastalıktan ölmek üzere 190.000 kişi yitirdi. İtilaf Devletlerinin kayıplarıysa 13.000 ölü, 72.000 yaralı ve 30.000 kayıp olmak üzere 145.000 İtilaf Devletleri bulmuştur.

Çanakkale Savaşları'nın devam ettiği dönemde İtilaf Devletleri, Rusya'nın baskısıyla yaptıkları anlaşma sonucu; Boğazlar ve İstanbul'u bu ülkeye vaat etmeleri İtalya'ya yeniden İtilaf Devletleri'nin yanına çekmişti. Fakat İtilaf Devletleri'nin Çanakkale'de kara ve deniz savaşlarındaki yenilgisi, Bulgaristan'ı müttefiklerin arsında yer almaya itti. Böylece Almanya ve Osmanlı arasında bir köprü kurulmuş oldu. Türk Ordusu'nun Çanakkale Savaşları'ndaki üstün başarıları savaşın üç yol daha uzamasına Rusya'nın İtilaf Devletleri ile ilişki kuramamasına ve Rusya'da 1917 yılında Bolşevik İhtilali'nin patlamasına yol açtı. 3 Mart 1918'de savaştan çekilen Sovyetler, Doğu Anadolu'da işgal altında tuttıkları yerlerden çekildikleri gibi Berlin Antlaşması (1878) ile ele geçirdikleri Kars, Ardahan ve Batum'u da Türkiye'ye geri verdi. Böylece Türkiye ile SSCB arasında Kurtuluş Savaşı yıllarında daha da gelişecek olan ilişkilerin temelleri atılmış oldu.

Sınırlarını meridyen hesabıyla yapan Avrupa'nın en güçlü sömürgeci ülkeleri İngiltere ve Fransa'nın öncülüğünde, İstanbul'u ve Boğazları ele geçirmek amacıyla açılan Çanakkale cephesindeki savaşlar Türk Ordusu'nun ve Türk Milleti'nin üstün başarılarıyla zaferle sonuçlanmıştır. Böylece Çanakkale Savaşları'ndan beklemedikleri bir mağlubiyet alan İtilaf Devletleri'nin yenilmezlik unvanına Türk Milleti son vermiştir. Tabi ki bu savaşların kazanılmasında kadın, erkek, çocuk her neferiyle bütün Türk Milleti'nin ve tabi ki Türk Ordusu'nun vatan sevgisine borçlu olduğumuz da bir gerçektir. Ayrıca Çanakkale Savaşları'nın kazanılmasında Türk Milletini bir bütün yapan ve savaşın kazanılacağından hiç şüphe duymadan cephede savaşan komutanlarımızı da unutmamak gerekir. Bu çalışmamda Balkan Savaşlarında, Birinci Dünya Savaşı'nda ve Milli Mücadelemizde görevler alan Kazım Karabekir, Fevzi Çakmak ve Ali Fuad Cebesoy'un faaliyetlerinden bahsettik. Çanakkale Savaşları'nın kazanılmasında önemli görevler alan adı geçen komutanlar kendilerine verilen görevleri üstün başarılarla yerine getirmişlerdir. Sonuç olarak Çanakkale Cephesinde ve Milli Mücadelemiz sırasında ölüm-kalım mücadelesi vererek çarpışan Türk Milletinin her ferdine, Türk Ordusu'nun her komutanına şükranlarımızı sunuyor ve bir kez daha yad ediyoruz.

KAYNAKLAR

- 1-) Cemal KUTAY, Osmanlıdan cumhuriyetinde yüzyılda bir insanımız Hüseyin Rauf ORBAY, Kazancı matbaacılık sanayi A.Ş. İstanbul, 1992, R. Baskı**
- 2-) Görsel büyük genel kültür ansiklopedisi, cilt 18 s. 6871**
- 3-)Kurtuluş Savaşı Ansiklopedisi, tercüman tesisleri, İstanbul , 1965,s. 260**
- 4-) Çanakkale Savaşları. Comu. Edu. tr**